

Lausunto 14.1.2014

Viite: OKM/85/040/2012

Lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä tuntijaon uudistamista valmistelleen työryhmän ehdotuksista (työryhmämuistio OKM 2013:14)

Oppiaineesta uskonto/elämäkatsomustieto

Puolustamme elämäkatsomustietoa ja näemme sen suuren tuen opiskelijan eettisen pohdinnan kehittymiselle ja hänen kriittisen ajattelun taitojensa vahvistumiselle. Elämäkatsomustiedosta ei myöskään olisi kenenkään uskonnonvapauden loukkaajaksi. Mutta nykyisin elämäkatsomustieto on rinnakkainen uskonnon kanssa. Yhdistyksemme kanta oppiaineeseen uskonto/elämäkatsomustieto määräytyy siksi uskonnon ongelmallisuuden kautta.

Tieteelle luonto on koko todellisuus, uskonnoille ei. Siksi lukiokoulutuksessa ei saisi olla (eikä perusopetuksessakaan) mitään uskontojen todellisuuskäsityksiä kunnioittavaa oppiainetta, ei edes vain joillekin pakollisena, kuten uskonto. Jo nykyinen uskontojen käsittely historiassa, yhteiskuntaopissa, maantieteessä, filosofiassa ja psykologiassa riittäisi. Pakollinen yhteinen uskontotieto tai uskontoinen etiikka loukkaisi ateistien perus- ja ihmisoikeuksia.

On täten hyvä, että oppiaineelle uskonto/elämäkatsomustieto työryhmä ehdottaa vain nykyisen lukiolain vaatimaa minimiä eli yhtä kurssia, ja sen enempää sille ei pidä jatkokehittelyssäkään antaa. Mutta tämäkin määrä vain korostaa sitä suhteetonta etua, joka uskonnolla on sen sopivimpaan korvaajaan, historiaan, verrattuna.

Työryhmän ehdottamat humanistis-yhteiskunnallisten ja katsomuksellisten opintojen pakollinen yhteinen opintokokonaisuus ja pakolliset yhteiset teemaopinnot sisältävät uskonto-oppiaineen tähden ongelman sekä opiskelijain että opettajien uskonnonvapaudelle

Vaadimme, että sellaisen opiskelijan, joka aikoo suorittaa elämäkatsomustiedon pakollisen kurssin, on voitava suorittaa humanistis-yhteiskunnallisiin ja katsomuksellisiin opintoihin ehdotettu pakollinen yhteinen opintokokonaisuus, vaikka hän ei osallistuisi sen uskonto-osaan. Muu rikkoisi uskonnonvapautta jo siksi, että siten hänet pakotettaisiin tekemisiin uskonto-oppiaineen kanssa ja näin vähintäänkin tukemaan sitä. Parempi olisi jättää uskonto yhteisestä opintokokonaisuudesta kokonaan pois, ellei sitten koko opintokokonaisuudesta luovuttaisi.

Joka tapauksessa yhteisen opintokokonaisuuden sisällön suhteen pitää opetussuunnitelman perusteissa toisaalta sallia uskonnolta vain tieteellisesti perustellut väitteet ja toisaalta vaatia paljastettavaksi itse uskonnon kurssin tieteestä poikkeava luonne.

Vaadimme uskonnonvapauden turvaamiseksi, että sellaisen opiskelijan, joka aikoo suorittaa elämäkatsomustiedon pakollisen kurssin, on voitava suorittaa kaikki ehdotetut pakolliset yhteiset teemaopinnot osallistumatta niiden mahdollisiin uskonto-osiin.

Vaadimme uskonnonvapauden turvaamiseksi, että muun kuin uskonnon opettajan on voitava halutessaan toteuttaa teemaopinnot niin, että hän ei joudu tekemisiin uskonto-oppiaineen kanssa.

Uskonto-oppiaine pitäisi kokonaan jättää pois yhteisten teemaopintojen piiristä. Muut oppiaineet eivät tarvitse yhteistyötä uskonnon, tuon tieteen irtisanoutuvan oppiaineen kanssa, ja vain vahingoittaisivat siitä. Opiskelijoissa uskonto teemaopinnoissa ei vahvistaisi vaan heikentäisi yhteisöllisyyttä.

Uskontoja on kyllä käsitelty ja voidaan edelleenkin käsitellä muissa reaaliaineissa, mutta näiden oppiaineiden ehdoin. Tällöin uskonnon osuus on pidettävä vain pienenä. Esimerkiksi ei saa yrittää ujuttaa kirkkohistoriaa teemaopintojen merkeissä historian opetukseen; historian opetukselle löytyy teemaopinnoissa paljon tärkeämpiä ja uskonnonvapauden kannalta ongelmattomia yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin.

Uskonnonvapauslakia korjattava

Valtionkirkkoihin kuuluva opiskelija, joka on päättänyt erota kirkosta ensi tilassa, voi jo nykyisellään omantuntonsa vaatimuksesta jättää osallistumatta uskonnon kursseihin ja suorittaa sitten kirkosta eroamisensa jälkeen elämänskatsomustiedon pakolliset kurssit. Sikäli kuin elämänskatsomustiedossa olisi työryhmän ehdotuksen mukaisesti vain yksi pakollinen kurssi, tämä olisi yhä enemmän mahdollista.

Lukiolain 23. pykälän nojalla opiskelijalla on kuvatussa tilanteessa oikeus saada itse opiskeltu elämänskatsomustiedon pakollinen kurssi arvioiduksi ja tunnustetuksi heti hänen kirkosta eroamisensa jälkeen, mahdollisesti tavanmukaisella tentillä, koulun voimatta vaatia häneltä luokkatyöskentelyä. Näin hän pystyisi suoriutumaan lukiosta kolmessa vuodessa.

Nykyisessä elämänskatsomustiedon kolmen pakollisen kurssin tapauksessa, varsinkin jos koulu ei sallisi kurssien suoraa tenttimistä vaan vaatisi luokkatyöskentelyn, kuvatussa tilanteessa opiskelijan lukion suorittaminen voisi venyä neljänteen vuoteen. Tämän kohtuuttoman seurauksen välttämiseksi ainakin vastuuntuntoisten huoltajien olisi käytännön pakko antaa suostumuksensa nuoren kirkosta eroamiselle heti tämän kieltäytyttyä uskonnon kursseista.

Yhden pakollisen kurssin tapauksessa sekä opiskelijan että hänen huoltajiensa tilanne hiukan muuttuu. Mutta olipa pakollisia kursseja kolme tai yksi, huoltajat eivät voisi pakottaa valtionkirkkoihin kuuluvaa nuorta osallistumaan lukion uskonnon kursseille eväämällä suostumuksensa tämän kirkosta eroamiselle.

Uskonnonvapauslakia olisi siksi yhä suuremmalla syyllä korjattava sallimaan nuoren kirkosta eroaminen hänen omalla päätöksellään jo alaikäisenä. Perustelluimmin 12 vuoden iän täyttymisen tulisi tuoda tämä oikeus, jolloin perusopetuslakia olisi vastaavasti korjattava niin, että 12 vuotta täyttäneelle uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle opetetaan elämänskatsomustietoa, ellei hän itse ilmoittautuisi uskonnonopetukseen. Kompromisseina olisivat 13 ja 14 vuoden ikäraajat.

Lausunnon keskeinen sisältö

Uskonnon opetus on lopetettava. Pakollinen yhteinen uskontotieto tai uskontoinen etiikka taas loukkaisivat ateistien perus- ja ihmisoikeuksia.

Ehdotettu humanistis-yhteiskunnallisten ja katsomuksellisten opintojen pakollinen yhteinen opintokokonaisuus ja ehdotetut pakolliset yhteiset teemaopinnot sisältävät uskonto-oppiaineen tähden ongelman sekä opiskelijain että opettajien uskonnonvapaudelle.

Vaadimme siksi, että sellaisen opiskelijan, joka aikoo suorittaa elämäntutkimustiedon pakollisen kurssin, on voitava suorittaa kaikki kyseiset opinnot, vaikka hän ei osallistuisi niiden uskonto-osiin.

Vaadimme edelleen, että muun kuin uskonnon opettajan on voitava toteuttaa teemaopinnot niin, että hän ei joudu tekemisiin uskonto-oppiaineen kanssa.

Valtionkirkkoihin kuuluva, kirkosta ensi tilassa eroava opiskelija voi jo ennen eroamistaan torjua omantuntonsa vaatimuksesta uskonnon kurssit, mikä olisi vain helpompaa, jos pakollisia kursseja olisi vain yksi. Jo siksi uskonnonvapauslakia olisi korjattava sallimaan lapsen, perustelluimmin 12 vuotta täyttäneen, eroaminen uskonnollisesta yhdyskunnasta omalla päätöksellään.

Jouni Luukkainen
puheenjohtaja
Pääkaupunkiseudun ateistit ry (www.ateistit.fi)
050 4480 295, (09) 7534 703
jouni.luukkainen@helsinki.fi